

fu

616.91

fu-23

07 MAY 2013

0.50
85-14

616-9
14-28
15

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ
№ 15

ՀԱՄԱՃԱՐԱԿԱՅԻՆ
ԻՆՓԼՈՒԷՆՑԱ
«ԻՍԿԱՆԿԱ»

616
14-29

2489

Թ Ի Ֆ Լ Ի Ս
պ տպարան Թառնմանի
1918 թ.

36986-62

Ինչպէս ամեն ժամանակ, երբ յանկարծակի երևան է զալիս մի ախտ, ժողովրդի որոշ խաւեր այդ բանը կապում են ճակատագրի կամ աստուածային պատուհասի հետ, այս համաճարակի՝ ինֆլուէնցայի առթիւ էլ լինում են զանազան ասեկօսէներ, վերին աստիճանի տարօրինակ մեկնաբանութիւններով: Ներկայ զրբոյկիս նպատակն է ծանօթացնել ընթերցող հասարակութեանն այս համաճարակի հետ, ինչպէս մի որոշ յայտնի խիտ տարափոխիկ հիւանդութեան հետ: Դժբախտաբար, ոչ ժամանակն է ոչ էլ տպագրական տակնապը թոյլ չի տալիս ինձ ներկայ գրել այս նիւթի շուրջը տալով մանրամասն նկարագրութիւններ առանձին որոշ հետաքրքրու-

կան դէպքերի նկատմամբ, ուստի և ես կաշխատեմ կարճ կերպով անցնել դրօշակիս բուն նիւթին:

Այս ցաւը, որ ոչ այլ ինչ է՝ եթէ ոչ համաճարակային բնոյթ կրող սովորական վարակիչ ինֆլուէնցան, վարուց է որ չէր երեւում ինչպէս համաճարակ: Վերջին անգամ իբրեւ համաճարակ այս հիւանդութիւնն երեւաց 1889 թուին, որին ենթարկուեց երկրագնդի բնակչութեան համարեա $\frac{1}{3}$ -ը մասը՝ 500 միլիոն մարդ. միմիայն Ֆրանսիան ըստ վիճակագրական տեղեկութիւնների, 42 հազար զո՛ւ է տուած: Նման համաճարակային ինֆլուէնցա եղել է 1847-48 թուականներին, իսկ դիտութեան մէջ յիշում է ինչպէս սոսկալի էպիդէմիա 1510 թուից. այնպէս որ այս հիւանդութիւնն ոչ թէ նոր ցաւ է, ինչպէս նրան կոչել էին անցեալ դարում տեղի ունեցած էպիդէմիաների ժամանակ, այլ տակի հին ծագումն ունի, հետեւապէս և անհիմն է անուանել այս հիւանդութիւնը թոքերի ժանտախտ, սպանական հիւանդութիւն և այլն....

Ներկայիս համաճարակը գուցէ աւելի մեծ կերպարանք է ստացել քան նախկին համաճարակները, միայն հազորդակցութեան բացակայութեան պատճառով մենք չունինք տեղեկութիւններ ամեն կողմից, ըստ լուրերի Շվեյցարիայում այնքան խիտ է համաճարակը, որ մի ամսում 6000 մահուան դէպք է եղած. Սիւմ

ֆերոպօլում կարճ ժամանակում հիւանդացել են 10,000, իսկ Մոսկվայում 60,000:

Սակայն պէտք է ասել որ շատ յաճախ ուրիշ հիւանդութիւններ, որ ոչ մի կապ չունեն ինֆլուէնցայի հետ անուանում են կպանական ախտ և կամ համաճարակային ինֆլուէնցայի բարդութիւն:

Ինչպէս գիտէք բոլոր, վարակիչ հիւանդութիւններն ունին իրենց որոշ դրդապատճառները՝ թոյնը, որին մենք ընդհանուր առմամբ մանրէ (բակտերիա) անուան ենք տալիս:

Այս ինֆլուէնցային մանրէներն ունին փոքրիկ ձողիկների ձև, որ նկատելի են միայն խոշորացոյցի միջոցով, և որպիսիք առատութեամբ գտնուում են հիւանդի խորխի մէջ, որտեղից էլ անցնում են ինչպէս հիւանդի շուրջը գտնուող իրերին, այնպէս էլ առատութեամբ տարածւում են օդի մէջ, երբ հիւանդը հազում է և խորխի կամ թուքի մասնիկներն ընկնում են օդի մէջ, և վարակման գլխաւոր աղբիւրն հանդիսանում:

Մարդիկ սովորաբար վարակւում են չրնչառութեան ժամանակ քթի լորձնաթաղանթի միջոցով, ուր առաջին անգամ տեղի է ունենում եւրօպական այս անկոչ հիւրի՝ ինֆլուէնցայի մանրէների բազմացումն և որտեղից թոյնն անցնելով մեր մարմնին՝ կարճ ժամանակում առաջ է բերում հիւանդութեան նշանները:

Հիւանդութեան ախտանշներն հետեւեալներն են. գլխի սաստիկ ցաւ, ողնրի յօգերի, ողնաշարի և մանաւանդ մէջքի ներքին և դաւակի ողների ցաւ, այնպէս որ հիւանդը զըժուարութեամբ է նստում անկողնի մէջ. այս տեսակէտից-ողնաշարի ցաւի՝ հիւանդը թողնում է անդադարձ տիֆով բռնուածի տպաւորութիւն: Տաքութիւնն հասնում է 39,5—40° և աւելի բարձր: միաժամանակ լինում է երբեմն հարբուխ, սրտի խառնումն, փսխումն և մանաւանդ հազ: Հիւանդի բերանը չորանում է, լեզուն երբեմն ծածկւում է փառով: Չափ հիւանդներ այդ ժամանակ սարսափելի անհանգիստ են գտնուում, ամբողջ ժամանակ անկողնի մէջ այս ու այն կողմը շուռ գալիս, զառանցանքի մէջ ընկնում. յաճախ պատահում է կապութիւն, արիւնմիգութիւն և այլն: Հիւանդների մեծ մասը զանգատուում է կոկորդի թեթև ցաւից, մանաւանդ հիւանդութեան առաջին օրերին. տաքութեան ընթացքում հիւանդները տանջւում են նոյնպէս անքնութեամբ:

Սովորաբար տաքութիւնը տևում է 3-4 օր, երբեմն 7-8 օր կամ նոյն իսկ էլ աւելի երկար ժամանակ, որից յետոյ տաքութիւնն իջնում է. դրա հետ միասին աստիճանաբար անհետանում են և մնացած ախտանշները, այն ինչ՝ ընդհանուր թուլութիւնը դեռ երկար ժամանակ մնում է:

Պէտք է ասել, որ չնայած հիւանդութիւնը բարեյաջող դէպքերում շատ կարճ ժամանակ տևելով անցնում է, բայց և այնպէս հիւանդութեան թոյնը այնքան խիստ է, որ երբեմն ամենաուժեղ կազմուածքի տէր հիւանդն անգամ մի քանի օրուայ ընթացքում խիստ թուլութեան մէջ է ընկնում:

Վերը նկարագրած դէպքերը վերաբերւում են բարեյաջող դէպքերին, երբ հիւանդութիւնն անցնում է առանց բարդութիւնների. սակայն բոլորովին այլ պատկեր է ստացւում բարդութիւնների ժամանակ, առանձնապէս ինկատի առնելու է թոքերի բորբոքումը, որին էլ սովորաբար հիւանդութիւնը բաւական զոհեր է ստալիս:

Թոքերի բորբոքումը սովորաբար լինում է մի թոքի որոշ մասում, որտեղից էլ երբեմն անցնում է, սողալով տարածւում ամբողջ թոքին, և կամ նոյն իսկ երկու թոքն էլ բռնւում են բորբոքմամբ, որը և շատ վտանգաւոր է:

Թոքերի բորբոքումը շատ յաճախ վրայ է հասնում այն ժամանակ երբ ինֆլուէնցեայի տաքութիւնն իջնում է, և որից անմիջապէս

յետոյ տաքութիւնն կրկին բարձրանում է, հիւանդը բորբոքուած մատում ցաւ է զգում, սաստիկ հազում է երբեմն արիւնախառն խորխ թքելով:

Առանձնապէս դժուար է լինում թոքերի բորբոքումն այն էլ այն մարդկանց, որոնք առաջուց թոքերի հիւանդութիւն են ունեցել կամ թոյլ կաղմուածք ունին, նոր ծանր հիւանդութիւնից վեր են կացել, կամ ծեր լինելով ընհանրապէս թուլ են և կամ վերջապէս սըլտի թուլութիւն ունին:

Երբեմն էլ հիւանդութեան զոհուում են ծաղիկ հասակի մէջ գտնւող երիզառարտները որոնք ըստ երևոյթին պէտք է որ առողջ լինէին, սակայն յանկարծ հիւանդութեան զոհ են դնում: Այսպիսի դէպքերում բացի զանազան զանցառութիւններին և հիւանդութեան անուշագիր լինելուց, պէտք է ի նկատի առնել և այն հանգամանքն որ շատ յաճախ այդ առողջ կարծեցեալ երիզաստերը թոքերի հիւանդութիւն են ունենում ծածկուած կերպով, որի մասին ոչ իրենք և ոչ էլ իրենց շրջապատողները չեն կասկածում:

Բացի թոքերի բորբոքումից՝ հիւանդու-

թիւնը կարող է բուռն դնել և մտրտութեան գործարանների մէջ, ուր և գրգռելով բորբոքում է և տալիս ինֆլուէնցային աղիքային բնոյթ: Երբեմն էլ հիւանդութիւնն անցնում է երեկամունքներին (ночная) և կամ նեարդային համակարգութեան. ուրիշ դէպքում քթի և բերանի խոռոչից հիւանդութիւնն անցնում է միջականջին, մանաւանդ երեխաների մօտ, և առաջ բերում այդտեղ ստրսափելի ցաւ, ականջի խշխշոց, որից ականջը ծանրանում է և հիւանդն այդ ականջով դժուար է խուս:

Բացի այս բարդութիւններից և վերեւ յիշածս ախտանիշներից, էլ ուրիշ ախտանիշներ են լինում առանձին հիւանդների մօտ. այսպէս օրինակ ես նկատած եմ մայմնի այս կամ այն յօդի առանձնապէս խիստ ցաւ և մի քանի դէպքերում այդ յօդերի վրայ նկատելի է եղած պալարաձև փոքրիկ հոտոցք, որը սղմնուց սարսափելի ցաւ է պատճառում: Ուրիշ դէպքերում նկատուած է արիւնոտութիւն քթից, բերանից, աղիքներից և այլն....

Բարդութիւնների մասին շնրկարացնելով խօսքս անցնենք նախազգուշական և բուժման միջոցներին:

Իբրև նախագգուշական միջոցներ մենք պէտք է յիշենք այն բոլոր առողջապահական պահանջները, որ գործադրուում են այլ վարակիչ հիւանդութիւնների ժամանակ. այսպէս օրինակ ըստ հնարաւորութեան հիւանդին առանձնացնել, թոյլ չտալ հիւանդի սենեակը դնալու մանաւանդ թոյլ թորեր և ընդհանրապէս թոյլ կազմուածք ունեցողներին, խոյս տալ հիւանդի խորխոց, քանի որ, ինչպէս ասացինք, ինֆլուէնցայի մանրէները՝ թոյնը առատութեամբ գտնուում է խօրխի մէջ, այդ պատճառով էլ անհրաժեշտ է հիւանդի թքամանը լեցնել որևէ ակտաճանիչ միջոցով (օրին. կարբօլեան թթուութի լուծուածքով), հիւանդի կեղտոտ հագուստը, սաւանները, թաշկիւնակները առանձին փակ տեղ պահել և լուանալուց առաջ ելի տալ: Պէտք է ի՛նկատի առնել, որ տաք (60°) ջրի մէջ ինֆլուէնցիայի մանրէները շուտով կորցնում են իրենց կենսունակութիւնը: Իսկ ինչ վերաբերում է հակաինֆլուէնցիական շիջուկին, որի մասին շատերն ասում են, որ եւրոպայում գործ է ածուում և որ գերմանական զինւորական բժշկիկները ունին նոյն իսկ այստեղ իրենց զօրքի համար, դա

սխալ է. մենք դիմումներ արինք այստեղէ բժշկիկներից մէկին այդ շիջուկի համար և ստացանք բացասական պատասխան. նորա նոյնքան անգօր են հիւանդութեան առաջն առնելու շիջուկներով, որքան և մենք. թէպէտ Ուկրայնայից եկողները դարձեալ պնդում են գոյութիւն ունեցող շիջուկի մասին: Ուրեմն իբրև նախագգուշական միջոց՝ ամենից առաջ ի նկատի առնելու է մաքրութիւնն, աւախահանութիւնը:

Պէտք է յիշել, որ լաւ սնունդ առնելն էլ մեծ նշանակութիւն ունի. լաւ սննդուած ուժեղ օրգանիզմը, շատ աւելի քիչ է ենթարկուում վարակման և վարակուելուց էլ աւելի շուտ է առողջանում. և հէնց, մեր կարծիքով, մահացութեան մեծ տոկոս լինելը պէտք է վերագրել և այն բանին, որ ներկայիս մի կողմից պատերազմի շնորհիւ առաջ եկած պարենաւորման կրիզիսի և միւս կողմից էլ մեր սպէկուլեանտների անկուշտ ակորթակների շնորհիւ մենք զրկուած ենք որոշ սննդատու նւթերից, որից և մեր օրգանիզմը խրոնիքական բաղքի մէջ է, հետևապէս և թուլացած, որի պատճառով էլ չի կարողանում դիմանալ հիւանդութեան բայքայիչ ոյժին:

Դառնալով բուժման միջոցներին՝ պէտք է ասեմ, որ մենք չունենք որոշ յատուկ միջոց ինֆլուէնցիայի դէմ կուռելու համար, այլ մենք մեր ձեռքի տակ ունեցած միջոցներով կարողանում ենք թուլացնել հիւանդութեան այս կամ այն ակտանիչը:

Պէտք է ասել, որ ինչպէս մեր, նոյնպէս և այլ բժիշկների փորձերը ցոյց են տալիս, որ հիւանդութիւնը սկսուելուց անմիջապէս չատլաւ է ազդում բրտնացնելը, որը բաւական թուլացնում է հիւանդութեան ընթացքը: Սակայն մենք պատահած ենք և քրտնացնելու ի չարը գործադրելը. այսպէս օրինակ մի քանի դէպքերում հիւանդին տրուած է մի բանի անգամ առատութեամբ ասպիրին և խինին, որը հիւանդների սիրտը բաւական թուլանում է և կարող է վտանգաւոր լինել: Քրտնացնելու համար ամենալաւ միջոցներն է մալինայի թէյը, տաք ջրի շիշեր և բժշկի թոյլտուութեամբ ասպիրին կամ այլ միջոց. իսկ եթէ հիւանդներն առանց բժշկի ասպիրին են ընդունում, պէտք է գործածեն շատ փոքր քանակութեամբ (ոչ աւել քան կէս գրամ): Շատերն էլ ի նկատի առնելով այն հանկամանը, որ

հիւանդութիւնն յաճախ սկսում է ջերմով, առանց բժշկի խորհրդին հիւանդին կերակրում են խինինով, որ դարձեալ անտեղի է:

Բացի քրտնացնելուց պէտք է հետեւել, որ հիւանդը կապութիւն չունենայ, հակառակ դէպքում պէտք է կլիզմա անել և տալ լուծողական:

Ի նկատի առնելով այն հանգամանքը, որ թորերի բորբոքումն առաջ է գալիս գլխաւորապէս խորխի երկար ժամանակ թորերի մէջ մնալուց այդ պատճառով էլ անհրաժեշտ է բժշկի քննութիւնը և հարկաւոր դէպքում առանց յապաղելու խորխ առաջ բերող դեղերի նշանակելը: Այս բանին խորխի փափկացման և չոր հողի կակղացման, ինչպէս և յօդերի ցաւի թուլացման համար լաւ է ազդում փրանսիական սկիպիդարի (франц. скипидар բնէկին իւղ), կաֆուրի իւղ (камфорн. масло) և բանգի իւղի (бѣлѣное масло-Ол. Нюсеуами) խառնուրդից կազմուած հեղուկը որը պէտք է քսել ինչպէս ցաւող յօդերին, նոյնպէս և մէջքը, կողերը և կուրծքը:

Հիւանդին պէտք է տեղափոխել լուսաւոր և մեծ սենեակ, որի օդը յաճախակի պէտք է թարմացնել բաց անելով պատուհանները, բայց զգուշութեամբ, որ հիւանդին չմոսացնել.

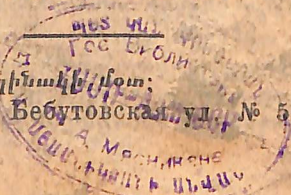
Մննուողը պէտք է լինի հեշտամարտ և սննդալից ուտելիքներից՝ կաթ, մածուն, բուլիօն, ձուի դեղնուցը չաքարի հետ խառնած

ԴՕՐՏՈՐ Վ. ԽԱՉԱՏՐԵԱՆՆԵՐԻ ԱՇԽԱՏՈՒԹՅԱՆ
ՆՈՐՄԵ

1. Triphenylmonomethylarsoniumjodid u
seine pharmak. Wirkung. (սպաս.)
2. Սիֆ. և Հաթա-էրլիխան «606»-ը (տ
հաւաթիւ) . — 15
3. Сохранение здоровья (распр.)
4. Волосы — 10
5. Բազմաձևութիւն, արուեստ.
ամբլութիւն և հակաբեզմա-
տարական միջ. Բ. տպ. . — 25 Կ.
6. Անդրադարձ տիֆ . . . — 20 Կ.
7. Բժաւոր և քրոմալինային տիֆ . — 30 Կ.
8. Малокровіе и его лечение . — 25 Կ.
9. Гигіена женщины вып. I. . 1 ր. —
10. Легоч. заболѣв. I книжка . — 25 Կ.
11. Ինչ է վարակիչ հիւանդութ. . — 15 Կ.
12. Վեներական ախտեր . . 1 ր. —
13. Առողջապահութ. դասընթաց 2 ր. 50 Կ.
14. Медицинская терминологія (ժա-
մուրի տակ է)
15. Համաճարակային ինֆլուէնցա

Պահուար հեղինակներ:

Безутовская, ул. № 56

40 204

ՀՀ Ազգային գրադարան

NL0267760

6-942